

Archiwum Żydowskiego Instytutu Historycznego

im. E. Ringelbluma w Warszawie

dr Agnieszka Żółkiewska

**INWENTARZ ZWIĄZKU LITERATÓW I DZIENNIKARZY
ŻYDOWSKICH W POLSCE**

Sygn. 368

Warszawa 2009

SPIS TREŚCI

1. Wstęp.
2. Wykaz skrótów.
3. Przegląd zawartości inwentarza.
4. Inwentarz.
5. Aneks i indeks osobowy.

WSTĘP

Związek Literatów i Dziennikarzy Żydowskich w Polsce był jedną z pierwszych instytucji żydowskich, które powstały w wyzwolonym spod okupacji Lublinie jeszcze w 1944 roku. Wśród jego założycieli znaleźli się między innymi: Lejb Rochman, Jehuda Elberg, Efraim Siedlecki, Ruben Feldszuh, Grzegorz Jaszuński, Jehoszua Szlajen, Władek Godik oraz Jonas Turkow, któremu przyznano funkcję przewodniczącego¹. Związek otrzymał oficjalne poparcie Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego oraz subsydium państwowe w wysokości 100 tysięcy złotych.

Z końcem listopada 1944 Związek ogłosił akces do Komisji Historycznej (CKŻH), a 28 grudnia 1944 w lubelskiej siedzibie CKŻP odbyło się pierwsze wspólne zebranie. Obie instytucje pozostawały w układzie wykraczającym poza zwykłą współpracę. Wspomina o tym Noe Grüss w rocznym sprawozdaniu CKŻH:

Faktycznie istniały dwie instancje pod tym samym imieniem. Pierwsza było pewnego rodzaju kuratorium, złożonym z dwóch przedstawicieli C.K. (Dr R. Feldschuh, M. Bitter), a z dwóch przedstawicieli Związku Literatów (Jonas Turkow, red. J. Szlajen, zastępca J. Elberg) i dyrektora C.Ż.K.H. dr F. Friedmana².

Opisaną tu koegzystencję umożliwiały trudne powojenne warunki, w jakich przyszło działać CKŻH. W zasadzie nie było jednego profilu Komisji, a dziedzinę historii pojmowano bardzo szeroko ze względu na różnorodność

---

¹ N. Cohen, *The Renewed Association of Yiddish Writers and Journalists in Poland, 1945-1948*, [w:] „Yiddish after the Holocaust”, red. Joseph Sherman, Oxford 2004, s. 16.

² Pisownia zgodnie z oryginałem. Cyt. za: N. Grüss, Rok pracy Centralnej Żydowskiej Komisji Historycznej, Łódź 1946, s. 7.

gatunkową i tematyczną zbieranego materiału. Otwierało to szerokie pole do działania dla ludzi o różnych kwalifikacjach, także literatów i dziennikarzy. Zapewne z myślą o nich utworzono Dział Folklorystyczny i Literacki pod kierownictwem Nachmana Blumentala.

Odrodzona organizacja początkowo nosiła nazwę Związek Literatów, Dziennikarzy i Artystów Żydowskich w Polsce (jid. *Farajn fun Jidisze Literatn, Żurnalistn un Artistn in Pojln*)³. Rozszerzenie nazwy Związku z jednej strony wynikało z naturalnej w tamtych czasach potrzeby konsolidacji środowiska inteligencji żydowskiej. Z drugiej strony wiązało się z tradycją Tłomackie 13, przedwojennej siedziby Związku, która była miejscem publicznych spotkań i inicjatyw nie tylko literatów i dziennikarzy, ale także aktorów, artystów, intelektualistów oraz polityków.

W 1945 roku organizacja powróciła do dawnej, związanej z przedwojennymi tradycjami nazwy: Związek Literatów i Dziennikarzy Żydowskich, a przynależący do niej dotychczas aktorzy utworzyli własną autonomiczną instytucję: Związek Artystów Scen Żydowskich w Polsce.

Odrodzony po wojnie Związek Literatów i Dziennikarzy Żydowskich nie dorównywał poprzedniemu pod wieloma względami. W powojennych warunkach nie było możliwości powrotu do funkcjonowania w pierwotnym kształcie. Wszystkie instytucje tworzono wówczas tak naprawdę od nowa, bez dawnego zaplecza, zachowanej infrastruktury, zwłaszcza budynków. Ponieważ Warszawa była zrujnowana, rolę centrum tuż po wojnie przejęła Łódź. Tam też znalazły swoje siedziby różne organizacje żydowskie, w tym Związek Literatów i Dziennikarzy Żydowskich w Polsce, przed wojną zajmujący lokal

---

³ W tym kontekście, jak zauważa Nathan Cohen, nazwa artystów odnosiła się wyłącznie do aktorów scenicznych. Zob. Nathan Cohen, op. cit., s. 30.

pod adresem Tłomackie 13, z którym do dziś utożsamia się jego nazwę i jego legendę.

Nowa siedziba Związku mieściła się w mieszkaniu przy ulicy Narutowicza 32 w Łodzi. Ze względu na swoje skromne rozmiary i wyposażenie było ono przygnębiającym symbolem powojennej, ograniczonej do niezbędnego minimum egzystencji Związku. Niemniej dla wielu jego przedwojennych członków jak Mosze Nudelman, którego cytuję poniżej, wskrzeszenie Tłomackiego 13 wydawało się jeszcze możliwe w nowych, zgoła odmiennych realiach:

Życzę naszym kolegom pisarzom, żeby zapamiętali sobie numer „mieszkania” naszego Związku. Narutowicza 32 lokal 9 powinno choć w miniaturze powinno odzwierciedlać dawne Tłomackie 13. Otwórzmy jak niegdyś balkon i zawołajmy do naszych ocalonych towarzyszy, którzy znajdują się teraz w Nowym Jorku, Londynie, Jerozolimie, Tel Awiwie i Szanghaju:

- Drodzy koledzy, kawałek wielkiego dziedzictwa, które nam pozostawiliście, udało nam się odratować. Tłomackie 13 jest nieśmiertelne!⁴

Pomimo entuzjastycznego i pełnego nadziei nastawienia rekonstrukcja organizacji z czasów przedwojennych była niemożliwa. Przeszkodą nie do przejścia stało się przywrócenie pierwotnego składu Związku. W gettach i obozach zginęło wielu wybitnych jego członków: Herszele Danielewicz, Gerszon Lewin, Jehoszua Perle, Menachem Kipnis, Elchanan Cajtlin, Hilel Cajtlin, Chaim Wolf Weintraub, Mosze Tykociński, Szlomo Gilbert.

Na skutek wojennej zawieruchy wielu dawnych członków Związku rozproszyło się po całym świecie. W Argentynie znalazł się pisarz Zusman

---

⁴ M. Nudelman, *A gelechter durch treern*, Buenos Aires 1947, s. 147.

Segałowicz, w Nowym Jorku – satyryk i dziennikarz Josef Tunkel, a w Szanghaju – profesor Lazar Kahan.

O wielkim szczęściu mogli mówić pisarze, którzy, jak Icyk Manger czy Ruben Feldszuh, zdołali uciec z Polski jeszcze na początku wojny. O jeszcze większym ci, którzy należeli do nielicznej grupy ocalonych w naszym kraju. Wśród nich należy wymienić: Rachelę Auerbach (getto i aryjska strona w Warszawie), Jehudę Elberga (getto i aryjska strona w Warszawie), Grzegorza Jaszkańskiego (getto w Wilnie), Jaszajahu Szpigla (getto w Łodzi i Oświęcim)⁵.

Zdecydowana większość powojennych członków Związku przeżyła wojnę w ZSRR. W Archiwum ŻIH zachował się wykaz imienny osób przynależących do przedwojennego Związku Literatów i Dziennikarzy Żydowskich w Warszawie, które znalazły się na ziemiach anektowanych przez Sowieców po zbrojnej agresji na Polskę 17 września 1939 roku. Wśród miejsc w ZSRR, z których później ci pisarze repatriowali się do Polski, wymienia się najczęściej: Ałma-Atę, Taszkient, Samarkandę, Wilno i Moskwę⁶.

Przed wojną Związek dysponował ogromnym potencjałem ludzkim, który stanowił kwiat inteligencji żydowskiej. Pomijając wielu sympatyków, stałych bywalców oraz gości, liczba jego członków wynosiła wówczas w przybliżeniu 300 osób⁷. Po wojnie nigdy nie przekroczyła 50 osób. Nigdy też nie osiągnęła poziomu *constans* ze względu na bezustanną rotację osób przybywających i opuszczających szeregi Związku.

Na podstawie wykazów członków i kandydatów Związku z lat 1945-1947 widać wyraźnie, że jego skład zmieniał się niekiedy z miesiąca na miesiąc. Jedną z przyczyn, niewątpliwie najważniejszą, tych zmian była trwająca

---

⁵ Dane na podstawie ustaleń Joanny Nalewajko-Kulikow. Zob. J. Nalewajko-Kulikow, *Obywatel Jidyszlandu. Rzecz o komunistach w Polsce*, Warszawa 2009, s. 179.

⁶ AŻIH, sygn. 368/34, Związek Literatów i Dziennikarzy Żydowskich w Polsce, Akta personalne, *Lista członków mieszkających w Polsce do 17.09.1939*, (brak paginacji).

⁷ Taką liczbę podaje Mejlch Rawicz, przedwojenny sekretarz Związku Literatów i Dziennikarzy w Warszawie. Zob. M. Rawicz, *Dos majse-buch fun majn lebn. Jörn in warsze 1921-1934*, Tel Awiw 1975, s. 328.

nieprzerwanie w tym okresie emigracja. Powodowały ją różne czynniki, wśród których najbardziej doniosłym był powojenny antysemityzm w Polsce⁸.

Jak wynika z akt personalnych, starających się o członkostwo w powojennym Związku Literatów i Dziennikarzy Żydowskich w Polsce, kwalifikowano według określonych kryteriów. W sporządzonych specjalnie kwestionariuszach kandydaci na członków musieli przedstawić dotychczasowy dorobek twórczy, przy czym chodziło głównie o opublikowane teksty. To samo kryterium obowiązywało jeszcze w przedwojennych czasach. Członkiem Związku mógł zostać wówczas każdy, kto wydał dziesięć dowolnych utworów w języku hebrajskim lub jidysz, a także autor uznanej książki bądź tłumacz co najmniej 300 stronicowego dzieła⁹.

W warunkach powojennych w niektórych wypadkach, a dotyczyło to zwłaszcza aktorów, wspomniane kryterium zapewne łagodzone bądź pomijano. Z dużą tolerancją podchodzono także do rozliczania swoich członków z wojennej przeszłości. Świadczy o tym głośna w tym czasie sprawa pisarza Szlomo Łastika, którego oskarżono o kolaborację w getcie białostockim. Jakkolwiek przedstawione mu zarzuty były prawdziwe, Związek potraktował całą sprawę bardzo polubownie. Zwołany sąd koleżeński ukarał Łastika półrocznym zawieszeniem w prawach członka¹⁰.

DZIAŁALNOŚĆ

Aktywność Związku Literatów i Dziennikarzy Żydowskich była ukierunkowana przede wszystkim na działania literackie. Na ich planie pierwszym znalazł się Holokaust. Nakaz jego upamiętniania stał się wspólnym,

---

⁸ Więcej na ten temat zob.: N. Cohen, *Przyczyny emigracji pisarzy jidysz z Polski (1945-1948)*, [w:] *Nusech Pojln... Studia z dziejów kultury jidysz w powojennej Polsce*, red. Magda Ruta, Kraków-Budapeszt 2008, s. 231-146.

⁹ Na podstawie wspomnień Mejelecha Rawicza. Zob. M. Rawicz, op. cit., s. 321-322.

¹⁰ Więcej na ten temat zob. J. Nalewajko-Kulikow, op. cit., s. 124-125 oraz N. Cohen, op. cit., s. 22.

choć nie jedynym, mianownikiem ideologicznym łączącym całe to środowisko oraz podstawą jego powojennego etosu.

Wzorcem ideowym i wyznacznikiem moralnego obowiązku, mobilizującym wokół idei pielęgnowania pamięci o Zagładzie, była prawdopodobnie wojenna działalność konspiracyjna Emanuela Ringelbluma i jego współpracowników. Do sformułowania tego wniosku skłania fakt, że w siedzibie Związku Literatów i Dziennikarzy Żydowskich w Łodzi odbywały się regularnie spotkania Oneg Szabat, nazwane tak od kryptonimu podziemnej organizacji założonej przez Ringelbluma.

Misję upamiętniania Holokaustu realizowano w Związku poprzez świadomą, prowadzoną w sposób planowy politykę kulturalną i wydawniczą. Jak zauważa Magdalena Ruta, „priorytetem były wydawnictwa dokumentujące Zagładę, w tym dzieła pisarzy zamordowanych w czasie wojny”¹¹.

Równie wiele miejsca zajmowała publikacja aktualnej literatury martyrologicznej. Jej uprawianie stało się kluczową tendencją pisarską powojennego czterolecia w literaturze jidysz w Polsce i dla tego czterolecia najbardziej specyficzną.

Do końca 1949 roku wydano około 23 tomy poezji i prozy¹². Wśród tych publikacji ważną pozycję stanowią dwa almanachy literackie wydane przez Związek pod takim samym tytułem „Jidisze szriftn” w roku 1946 i 1948. Zaprezentowano w nich twórczość autorów ocalałych z Zagłady w Polsce, a także w ZSRR. Podczas gdy pierwszy tom był w całości poświęcony tematyce martyrologicznej, w drugim pojawiły się także aktualne tematy, zdradzające socrealistyczne nastawienie.

---

¹¹ Cyt. za: M. Ruta, *Tematy literatury jidysz w Polsce lat 1945-1949. Rekonesans badawczy*, [w:] „Nusech Pojln...”, op. cit., s. 248.

¹² M. Ruta, op. cit., s. 248.

Do najciekawszych utworów, jakie znalazły się we wspomnianych almanachach, można zaliczyć teksty rozliczające polskie społeczeństwo z jego postawy wobec Żydów w czasie wojny i okupacji. Ta poezja rozrachunkowa zajęła miejsce otwartej dyskusji, która nie odbyła się na forum publicznym. W późnych latach czterdziestych nie podejmowano już tego tematu. Stał się on tabu, wobec którego każdy pisarz i dziennikarz żydowski narzucał sam sobie bardzo ostrą autocenzurę. Być może z tych właśnie względów Związek Pisarzy i Dziennikarzy Żydowskich w Łodzi nie zajął oficjalnego stanowiska wobec pogromu kieleckiego w 1946 roku.

Do stałych działań Związku należało organizowanie wieczorów autorskich, odczytów i dyskusji. Innym, nie zauważanym w literaturze przedmiotu, obszarem jego aktywności była edukacja. W Archiwum ŻIH zachował się projekt programu nauczania literatury żydowskiej w klasie ósmej szkoły podstawowej¹³. Nie jest znany jego autor, ale wiele wskazuje na to, że był to projekt książki Szlomo Łastika *Di jidisze literatur biz di klasiker*, opublikowanej przez wydawnictwo Idysz-Buch w 1950 roku. W ówczesnych warunkach pełniła funkcję podręcznika szkolnego, jak również atrakcyjnego kompendium wiedzy o literaturze, którym, jak skądinąd wiadomo, nagradzano przodowników pracy w żydowskich spółdzielniach¹⁴.

Bardzo ważnym obszarem aktywności członków Związku była współpraca z CŻKH. Wiele publikacji, które powstały dla Komisji, nie miało charakteru *stricte* historycznego, jak choćby reportaż Racheli Auerbach *Ojf di felder fun Treblinka*. Wśród książek wydanych przez CKŻH znalazły się antologie poezji: M. Gebirtiga *S' brent* - w opracowaniu J. Wulfa, Sz. Szajewicza *Lech L'cha* -

¹³ AŻIH, sygn. 368/1, Związek Literatów i Dziennikarzy Żydowskich w Polsce, Akta organizacyjne, *Program. 8-ter klas*, (brak paginacji).

¹⁴ Wskazuje na to zachowana w jednym z egzemplarzy książki Łastika karta okolicznościowa z lipca 1950 roku o następującej treści: „Nagroda dla przodownika pracy ob. Jungbach Noemi za ofiarną pracę dla Polski Ludowej, Rada Zakładowa przy Spółdzielni „Nowe Życie” w Świdnicy.

pod redakcją N. Blumentala, oraz najbardziej znany zbiór wierszy *Literatura w obozie*, przygotowany przez Michała M. Borwicza. Znaczącym wkładem literatów i dziennikarzy była redakcja materiałów wspomnieniowych z Zagłady. By wymienić tu *Pamiętnik Justyny*, opublikowany w 1946.

Od 1946 roku Związek Literatów i Dziennikarzy Żydowskich rozpoczął wydawanie własnego miesięcznika literackiego „Jidisze szriftn”. Było to pismo poświęcone poezji, prozie, krytyce literackiej i teatralnej. Aktualna tematyka społeczno-kulturalna zajmowała w nim miejsce marginalne. Zespół redakcyjny podlegał tym samym rotacjom, co skład członków Związku Literatów i Dziennikarzy Żydowskich. Znaleźli się w nim między innymi: Rachela Auerbach, Leo Finkelsztajn, Efraim Kaganowski, Bernard Mark, Michał Mirski oraz Dawid Sfard. Najdłużej związany z tym pismem był Abraham Zak. Jak wynika z zachowanej dokumentacji, po likwidacji Związku Literatów i Dziennikarzy Żydowskich funkcjonował jeszcze przez pewien czas nadal, trochę na półoficjalnie, pod szyldem „Jidisze szriften”. Większość jego byłych członków, pozostających wciąż w kraju, była zatrudniona wówczas w tym właśnie piśmie.

Literaci ze Związku udzielali się na polu dziennikarsko-publicystycznym także w innych pismach. Wielu z nich współpracowało bądź weszło w skład redakcji „Biuletynu Żydowskiej Agencji Prasowej” czy ogólnopolskiego tygodnika „Dos naje lebn”, które były organami prasowymi Centralnego Komitetu Żydów w Polsce (CKŻP).

Niektórzy członkowie Związku byli zaangażowani również w redagowanie „Folks-sztime”, wydawanego od 1946 pisma żydowskiej Frakcji PPR. Do grona jego redaktorów należeli między innymi Bernard Mark, Dawid Sfard, Szlomo Łastik, Julian Łazebnik, Ida Merzan, Abram Kwaterko.

PROFIL IDEOLOGICZNY

Trudno rozstrzygnąć, czy Związek był formacją ludzi skonsolidowanych wewnątrznie wspólną postawą bądź programem, czy też efektem kompromisu kilku różnych, niekiedy ścierających się światopoglądów.

Jak zauważa Nathan Cohen, zajmowanie się bieżącymi sprawami, do których należało organizowanie doraźnej pomocy finansowej, nie pozostawiało zbyt wiele miejsca na programowe czy ideologiczne dyskusje¹⁵. Wpływ na to miał także przejściowy charakter tuż powojennego okresu. W jego warunkach niezwykle trudno było wypracować jeden wspólny profil ideologiczny. Nastąpiło to dopiero pod koniec lat czterdziestych w zupełnie innym układzie organizacyjnym i politycznym żydowskiego świata, pod presją odgórnych tendencji ujednolicania całej kultury w Polsce Ludowej.

Do 1947 roku instytucje kultury takie jak interesujący nas Związek Literatów i Dziennikarzy Żydowskich oraz ich organy prasowe kontynuowały z pewnymi modyfikacjami dorobek ideowy z lat trzydziestych, który charakteryzowało współistnienie różnych opcji literackich, artystycznych i politycznych. Mimo organizacyjnej i finansowej zależności od CKŻP środowisko to zachowywało dość dużą autonomię. Cechowała je otwartość i tolerancja, wręcz polityczny pluralizm, choć z dużym odchyleniem na lewo. Przekładało się to na różnorodność i wielokierunkowość w zakresie przedsięwzięć wydawniczych. Nie preferowano jednej określonej tematyki czy stylu. Nie miano także ambicji politycznego programowania kultury. Dyskusje rzadko przenosiły się w sferę czystej polityki. Stawiano wyraźny opór podporządkowaniu swoich instytucji jednej z frakcji politycznych.

---

¹⁵ N. Cohen, op. cit., s. 20.

Ów pluralizm ideologiczny, co zauważają zgodnie tacy historycy jak Joanna Nalewajko-Kulikov, Nathan Cohen i August Grabski, był szczególną cechą i wartością tylko tego czteroletniego okresu w powojennych dziejach Żydów w Polsce. Jednocześnie pojawiły się nowe, naznaczone duchem epoki, dążenia w wielu dziedzinach, także literatury, nauki, rzadziej sztuki, ale były one zbyt słabe, by można było mówić na tym etapie o zasadniczej zmianie i realizowaniu doktryny realizmu socrealistycznego.

LIKIWDACJA

Zgodnie z przedwojennymi tradycjami w Związku Literatów i Dziennikarzy Żydowskich panował od początku pluralizm polityczny. W Zarządzie zasiadali ludzie różnych opcji politycznych, a o ich wyborze decydowały dotychczasowe osiągnięcia. Za sprawą pisarzy związanych z Frakcją PPR (m. in. Marka Bernarda, Szlomo Łastika, Michała Mirskiego) z czasem ten dość pluralistyczny układ zaczął się zmieniać, ewoluując ku większemu upolitycznieniu. Nigdy jednak nie udało się tego procesu zakończyć.

Walka o opanowanie przez komunistyczne siły polityczne oświatowo-kulturowych organizacji toczyła się w sumie przez całe powojenne pięciolecie. Jeśli nie można było ich podporządkować lub przekształcić, podlegały likwidacji. Właśnie taki los spotkał łódzki Związek Literatów i Dziennikarzy Żydowskich. W październiku 1947 roku na Zjeździe Krajowym Żydowskiego Towarzystwa Kultury (ŻTK), organizacji powołanej specjalnie do przeprofilowania kultury i literatury żydowskiej zgodnie z oczekiwaniami władz komunistycznych, podjęto decyzję o włączeniu Związku Literatów i Dziennikarzy Żydowskich do Związku Literatów Polskich. Chociaż pozwolono mu zachować własne wydawnictwo i miesięcznik, przestał być *de facto*

autonomiczną instytucją¹⁶. W ten sposób rozdział powojennej, bardzo krótkiej historii słynnego niegdyś *Farajn fun Jidisze Literatn un Żurnalistn in Pojln* został definitywnie zakończony.

Archiwum Związku Literatów i Dziennikarzy Żydowskich oraz zasady porządkowania akt

Archiwum Związku Literatów i Dziennikarzy Żydowskich w Polsce uznaje się za integralną część powojennej dokumentacji kolekcji Centralnego Komitetu Żydów Polskich. Nie można stwierdzić jednoznacznie, czy mamy do czynienia z kompletnym zbiorem, gdyż nie są znane okoliczności, w jakich znalazł się on w posiadaniu Żydowskiego Instytutu Historycznego. Prawdopodobnie nastąpiło to po likwidacji CKŻP w 1950 roku, jednakże nie zachował się żaden sprawczo-odbiorczy spis jego zawartości. Podobnie jak w przypadku innych zespołów archiwalnych z tego okresu pojedyncze dokumenty dotyczące Związku Literatów i Dziennikarzy Żydowskich w Polsce są rozproszone po całej kolekcji CKŻP.

W obrębie kolekcji Związku znalazły się liczne dokumenty miesięcznika „Jidisze szriften”. W marcu 1946 Główny Urząd Kontroli, Prasy, Publikacji i Widowisk udzielił Związkowi Literatów Dziennikarzy i Artystów Żydowskich w Polsce zezwolenie na wydanie go w nakładzie 4 000 tysięcy egzemplarzy, objętość 64 strony.

Część pierwsza zawiera akta organizacyjne: protokoły, sprawozdania, programy, korespondencję przychodzącą i wychodzącą. Część drugą stanowią akta personalne członków i pracowników Związku oraz kandydatów zabiegających o członkostwo. Jednostki od 35 do 37, w których znalazły się

---

¹⁶ Zob. J. Nalewajko-Kulikow, op. cit., s. 195.

kwestionariusze, deklaracje oraz podania kandydatów na członków Związku Literatów i Dziennikarzy Żydowskich do Zarządu, zawierają bardzo bogate dane i informacje osobowe, dotyczące przed i powojennej biografii poszczególnych osób. Część trzecia to akta finansowe: preliminarze budżetowe, zatwierdzone budżety, sprawozdania kasowe. Obejmuje ona także dokumentację finansową „Jidysze szriftn”. Na część czwartą składają się dokumenty Rady Teatralnej, utworzonej przy Związku. Prawdopodobnie była to instancja zachowująca dość dużą autonomię, zarządzająca sprawami środowiska aktorskiego do 1947 roku, gdy Żydowskie Towarzystwo Kultury przejęło jej kompetencje.

Inwentarz zamyka aneks oraz indeks nazwisk sporządzony z wybranych jednostek archiwalnych. Aneksy do poszczególnych jednostek zawierają nazwiska osób w kolejności alfabetycznej. Dla ułatwienia orientacji w zawartości zindeksowanych akt sporządzono również indeks zbiorczy. Jednostki, dla których wykonano indeks nazwisk opatrzone są informacją: *Indeks osób*. Opis jednostki inwentarza rozpoczyna się podaniem ogólnej charakterystyki danej grupy akt. Następnie podano charakterystykę merytoryczną akt, jak protokoły, sprawozdania, wykazy imienne, korespondencja itp. W opisie zewnętrznym podano: daty skrajne dokumentów, sposób zapisu, język, forma przechowywania, dane o ilości stron. Zespół liczy 59 jednostek, 0,5 metra bieżącego akt.

Bibliografia:

1. Cohen N., *Przyczyny emigracji pisarzy jidysz z Polski (1945-1948)*, [w:] *Nusech Pojln. Studia z dziejów kultury jidysz w powojennej Polsce*, red. Magda Ruta, Kraków-Budapeszt 2008, s. 231-146.
2. Cohen N., *The Renewed Association of Yiddish Writers and Journalists in Poland, 1945-1948*, [w:] „Yiddish after the Holocaust”, red. Joseph Sherman, Oxford 2004, s. 15-36.
3. Grabski A. i Rusiniak M., *Żydowscy komuniści po holokauście wobec języków polskiego Żydostwa* [w:] *Nusech Pojln...*, op. cit., red. Magda Ruta, Kraków-Budapeszt 2008, op. cit., s. 51-64.
4. Grabski A., *Działalność komunistów wśród Żydów w Polsce (1944-1949)*, Warszawa 2004.
5. Nalewajko-Kulikow J., *Obywatel Jidyszlandu. Rzecz o komunistach w Polsce*, Warszawa 2009.
6. Ruta M., *Tematy literatury jidysz w Polsce lat 1945-1949. Rekonesans Badawczy*, [w:] *Nusech Pojln...*, op. cit., s. 247-276.
7. *Zarys działalności Centralnego Komitetu Żydów w Polsce za okres od 1 stycznia do 30 czerwca 1946 r.*, Warszawa 1947.

Wykaz skrótów:

b. d. – bez daty

CKŻP – Centralny Komitet Żydów Polskich

fot. - fotografia

im. - imienia

j. – jednostka

j. ang., j. hebr., j. jid., j. niem. j. pol., j. ros. – język angielski, hebrajski, j. jid., niemiecki, polski, rosyjski

l. – luźne

lit. - litera

m. in. – między innymi

mps - maszynopis

mps pow. – maszynopis powielany

nr - numer

rkps - rękopis

s. - stron

Przegląd zawartości inwentarza:

I. Akta organizacyjne

- a) protokoły, sprawozdania, oświadczenia – j. 1,
- b) odezwy i apele – j. 2,
- c) „dziennik” Związku – j. 3,
- d) materiały i sprawy wydawnicze- j. 4-7,
- e) korespondencja wychodząca i przychodząca– j. 8-33.

II. Akta personalne

- a) wykazy członków, kandydatów i pracowników – j. 34,
- b) kwestionariusze i deklaracje- j. 35-36,
- c) podania i życiorysy- j. 37,
- d) podania indywidualne – j. 38,
- e) sprawy finansowe – j. 39-41,
- f) legitymacje członkowskie – j. 42.

III. Akta finansowe – j. 43-51.

IV. Rada Teatralna

- a) Akta organizacyjne –j.52-56,
- b) Akta personalne –j. 57,
- c) Akta finansowe –58-59.

V. Aneks i indeks nazwisk.

INWENTARZ

I. AKTA ORGANIZACYJNE

1. Akta Organizacyjne

Protokoły, sprawozdania i programy.

1946-1947, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

2. Akta Organizacyjne

Odezwy i apele.

bd, rkps, j. jid., s. 14.

3. Akta Organizacyjne

„Dziennik” (jid. Tog-buch); skorowidz wydarzeń w Związku Literatów i Dziennikarzy Żydowskich w okresie 29 czerwca-08 listopada 1946.

1946, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

MATERIAŁY I SPRAWY WYDAWNICZE

4. Akta Organizacyjne

Karty rejestracyjne miesięcznika literackiego „Jidisze szriftn” z lat 1947, 1948, 1949.

1946-1949, druk, j. pol., luźne, s. 3.

5. Akta Organizacyjne

Wykaz autorów i ich książek złożonych do druku oraz utwory literackie zatwierdzone do druku przez cenzurę.

bd, rkps, j. jid., s. 14.

6. Akta Organizacyjne

Niekompletny egzemplarz antologii poezji i prozy w języku jidysz; m. in. utwory Icchoka Lejbusza Pereca, Nachmana Chaima Bialika, Mojżesza Szulszteina, Icyka Pepera .

b.d., mps, j. jid., poszyt, s.

7. Akta Organizacyjne

Różne artykuły; m. in. R. Auerbach, *Dr Emanuel Ringelblum in zajn historiszer archiw unter di churwes fun geto*; I. Lipszic, *I. L. Perec zum 15-tn jorcajt*.

bd, druk, rkps, j. jid., luźne, s.

KORESPONDENCJA WYCHODZĄCA

8. Akta Organizacyjne

Korespondencja wychodząca za rok 1944-1945 (do różnych instytucji żydowskich i polskich, krajowych i zagranicznych, gazet i osób prywatnych).

Uwagi: na końcu teczki załączony czysty arkusz papieru firmowego Związku Literatów i Dziennikarzy Żydowskich.

1944- 1945, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

9. Akta Organizacyjne

Korespondencja wychodząca za miesiąc styczeń-kwiecień 1946 (do różnych instytucji żydowskich i polskich, krajowych i zagranicznych, gazet i osób prywatnych).

1946, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

10. Akta Organizacyjne

Korespondencja wychodząca za miesiąc maj 1946 (do różnych instytucji żydowskich i polskich, krajowych i zagranicznych, gazet i osób prywatnych).

1946, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

11. Akta Organizacyjne

Korespondencja wychodząca za miesiąc czerwiec 1946 (do różnych instytucji żydowskich i polskich, krajowych i zagranicznych, gazet i osób prywatnych).

1946, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

12. Akta Organizacyjne

Korespondencja wychodząca za miesiąc lipiec 1946 (do różnych instytucji żydowskich i polskich, krajowych i zagranicznych, gazet i osób prywatnych).

1946, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

13. Akta Organizacyjne

Korespondencja wychodząca za miesiąc sierpień 1946 (do różnych instytucji żydowskich i polskich, krajowych i zagranicznych, gazet i osób prywatnych).

1946, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

14. Akta Organizacyjne

Korespondencja wychodząca za miesiąc wrzesień 1946 (do różnych instytucji żydowskich i polskich, krajowych i zagranicznych, gazet i osób prywatnych).

1946, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

15. Akta Organizacyjne

Korespondencja wychodząca za miesiąc październik 1946 (do różnych instytucji żydowskich i polskich, krajowych i zagranicznych, gazet i osób prywatnych).

1946, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

16. Akta Organizacyjne

Korespondencja wychodząca za miesiąc listopad 1946 (do różnych instytucji żydowskich i polskich, krajowych i zagranicznych, gazet i osób prywatnych).

1946, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

17. Akta Organizacyjne

Korespondencja wychodząca za miesiąc grudzień 1946 (do różnych instytucji żydowskich i polskich, krajowych i zagranicznych, gazet i osób prywatnych).

1946, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

18. Akta Organizacyjne

Korespondencja wychodząca za lata 1947-1948 (do różnych instytucji żydowskich i polskich, krajowych i zagranicznych, gazet i osób prywatnych).

1947-1948, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

KORESPONDENCJA PRZYCHODZĄCA

19. Akta Organizacyjne

Korespondencja przychodząca za rok 1945 (od różnych instytucji żydowskich i polskich, krajowych i zagranicznych, gazet i osób prywatnych).

1945, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

20. Akta Organizacyjne

Korespondencja przychodząca za miesiące styczeń-marzec 1946 (od różnych instytucji żydowskich i polskich, krajowych i zagranicznych, gazet i osób prywatnych).

1946, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

21. Akta Organizacyjne

Korespondencja przychodząca za miesiące kwiecień-maj 1946 (od różnych instytucji żydowskich i polskich, krajowych i zagranicznych, gazet i osób prywatnych).

1946, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

22. Akta Organizacyjne

Korespondencja przychodząca za miesiące czerwiec-lipiec 1946 (od różnych instytucji żydowskich i polskich, krajowych i zagranicznych, gazet i osób prywatnych).

1946, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

23. Akta Organizacyjne

Korespondencja przychodząca za miesiące sierpień-wrzesień 1946 (od różnych instytucji żydowskich i polskich, krajowych i zagranicznych, gazet i osób prywatnych).

1946, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

24. Akta Organizacyjne

Korespondencja przychodząca za miesiące październik-grudzień 1946 (od różnych instytucji żydowskich i polskich, krajowych i zagranicznych, gazet i osób prywatnych).

1946, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

25. Akta Organizacyjne

Korespondencja przychodząca za miesiące styczeń-luty 1947 (od różnych instytucji żydowskich i polskich, krajowych i zagranicznych, gazet i osób prywatnych).

1947, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

26. Akta Organizacyjne

Korespondencja przychodząca za miesiące marzec-kwiecień 1947 (od różnych instytucji żydowskich i polskich, krajowych i zagranicznych, gazet i osób prywatnych).

1947, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

27. Akta Organizacyjne

Korespondencja przychodząca za miesiące maj-lipiec 1947 (od różnych instytucji żydowskich i polskich, krajowych i zagranicznych, gazet i osób prywatnych).

1947, rkps, mps, j. jid., j. pol., j. ang., j. ros., luźne, s.

28. Akta Organizacyjne

Korespondencja przychodząca za miesiące sierpień-wrzesień 1947 (od różnych instytucji żydowskich i polskich, krajowych i zagranicznych, gazet i osób prywatnych).

1947, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

29. Akta Organizacyjne

Korespondencja przychodząca za miesiące październik-grudzień 1947 (od różnych instytucji żydowskich i polskich, krajowych i zagranicznych, gazet i osób prywatnych).

1947, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

30. Akta Organizacyjne

Korespondencja przychodząca za miesiące styczeń-maj 1948 (od różnych instytucji żydowskich i polskich, krajowych i zagranicznych, gazet i osób prywatnych).

1948, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

31. Akta Organizacyjne

Korespondencja przychodząca za miesiące czerwiec-sierpień 1948 (od różnych instytucji żydowskich i polskich, krajowych i zagranicznych, gazet i osób prywatnych).

1948, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

32. Akta Organizacyjne

Korespondencja przychodząca za miesiące wrzesień-grudzień 1948 (od różnych instytucji żydowskich i polskich, krajowych i zagranicznych, gazet i osób prywatnych).

1948, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

33. Akta Organizacyjne

Korespondencja przychodząca za rok 1949 (od różnych instytucji żydowskich i polskich, krajowych i zagranicznych, gazet i osób prywatnych).

1949, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

AKTA PERSONALNE

34. Akta Personalne

Wykazy imienne członków, kandydatów i personelu Związku Literatów i Dziennikarzy w Polsce, m. in. lista członków mieszkających w Polsce do 17.09.1939; wykaz imienny kandydatów składających deklaracje z dn. 30. 07.1945; lista członków Żydowskiego Zespołu Teatralnego udających się do pracy scenicznej na Dolnym Śląsku *Indeks Osób*.

Uwagi: na końcu teczek załączono czyste blankiety do sporządzenia wykazu członków

1945-1947, rkps, mps, j. jid., j. pol., j. ang., luźne, s.

35. Akta Personalne

Kwestionariusze i deklaracje kandydatów na członków Związku Literatów i Dziennikarzy Żydowskich, *Indeks osób B-W*.

1945, mps, rkps, j. jid., luźne, s.

36. Akta Personalne

Kwestionariusze i deklaracje kandydatów na członków Związku Literatów i Dziennikarzy Żydowskich, *Indeks osób B-W*.

Uwagi: na końcu teczek załączono czyste blankiety deklaracji.

1946, mps, rkps, fot., j. jid., j. pol., luźne, s.

37. Akta Personalne

Podania i życiorysy kandydatów na członków Związku Literatów i Dziennikarzy Żydowskich. *Indeks osób A-W.*

1944-1946, rkps, mps, j. jid., j. pol., j. niem., luźne, s.

38. Akta Personalne

Podania indywidualne. Wykaz imienny członków składających podania do Zarządu Związku Literatów i Dziennikarzy Żydowskich.

1946, rkps, j. jid., zeszyt, s. 14.

39. Akta Personalne

Sprawy finansowe. Zaświadczenia członków Związku Literatów i Dziennikarzy otrzymujących honoraria. Lit. H-Z. *Indeks Osób.*

1946, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

40. Akta Personalne

Sprawy finansowe. Wykazy imienne członków i personelu Związku Literatów i Dziennikarzy; m. in. listy osób otrzymujących zasiłki dla repatriantów, subwencje, zasiłki, pomoc doraźną,

produkty, korzystających ze stołówki; lista osób, którym wypłacono zaliczki za artykuły do almanachu literackiego „Jidisze szriftn”.

brak daty, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

41. Akta Personalne

Sprawy finansowe. Podania indywidualne o zasiłek do Związku Literatów i Dziennikarzy.

1946, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

42. Akta Personalne

Legitymacje członkowskie: Krystyny Zygler-Nowakowskiej, Samuela Dawida Bunina, Natana Szapiro.

Uwagi: Załączony wzór blankietu legitymacji członkowskiej.

1946, rkps, druk, j. jid., j. pol., j. ang., j. franc., s.

AKTA FINANSOWE

43. Akta Finansowe

Preliminarze budżetowe za grudzień 1947 i czerwiec 1948 oraz sprawozdanie finansowe za 1947.

1947-1948, mps, j.pol., s.

44. Akta Finansowe

Wykazy kasowe Związku Literatów Dziennikarzy i Artystów Żydowskich.

1946-1948, rkps, mps, j. jid., j. pol., s.

45. Akta Finansowe

Listy płac Związku Literatów i Dziennikarzy Żydowskich.

1946-1948, rkps, j. pol., luźne, s.

46. Akta Finansowe

Wykazy potrąceń od podatku dla pracowników Związku Literatów i Dziennikarzy Żydowskich.

1947-1948, rkps, druk, j. pol., luźne, s.

47. Akta Finansowe

Wykazy imienne członków i pracowników Związku Literatów i Dziennikarzy Żydowskich, którzy złożyli składki:

- a) na budowę pomnika Bohaterów Getta,
- b) na walczących w Palestynie.

b.d., mps, rkps, , j. jid., luźne, s.

48. Akta Finansowe

Wykazy honorariów, potrąceń od podatku oraz zasiłków rodzinnych dot. autorów „Jidisze szriftn”.

1948-1949, rkps, mps, mps pow., druk, j. pol., luźne, s.

49. Akta Finansowe

Korespondencja redakcji „Jidisze szriftn” z Ubezpieczalnią Społeczną.

1947-1949, rkps, mps, druk, j. pol., luźne, s.

50. Akta Finansowe

Wykazy wydanych, sprzedanych i zwróconych egzemplarzy „Jidisze szriftn” oraz obrotów rocznych.

1948-1949, rkps, mps, mps pow., j. jid., j. pol., luźne, s.

51. Akta Finansowe

Dary, noty memoriałowe, rachunki, pokwitowania, notatki.

1948-1949, rkps, mps, mps pow., j. jid., j. pol., luźne, s.

RADA TEATRALNA

52. Akta Organizacyjne.

„**Opmach**” – porozumienie w sprawie przejścia pod Zarząd *Trupe-Rat* (pol. Rady Teatralnej) przy Związku Literatów i Dziennikarzy

Żydowskich zawarte 12.01.1946 r. przez członków Związku Żydowskich Artystów w Polsce.

1946, mps, j. jid., luźne, s.

53. Akta Organizacyjne.

Protokóły; m. in. protokół pierwszego posiedzenia Zarządu Związku Żydowskich Artystów w Polsce z dn. 29.05.1946; protokół oraz rezolucja wspólnej konferencji CKŻP i Związku Żydowskich Artystów w Polsce poświęcone żydowskiemu teatrowi z lutego 1947.

1946-1947, rkps, mps, j. jid., luźne, s.

54. Akta Organizacyjne.

Projekty; m.in. *Zadania teatru żydowskiego i jego formy organizacyjne w nowej Polsce* - projekt przedstawiony przez Idę Kamińską i Majera Melmana; niedatowany projekt dot. wynagrodzenia i obowiązków dyrekcji oraz aktorów teatru żydowskiego.

1947, mps, rkps, j. pol., j. jid., luźne, s.

55. Akta Organizacyjne

Materiały teatralne: *Dybuk* Sz. Anskiego.

bd, rkps, j. jid., poszyt, s.

56. Akta Organizacyjne.

Korespondencja wychodząca i przychodząca.

1947-1948, rkps, mps, j. jid., j. pol., luźne, s.

57. Akta Personalne.

Wykaz imienny pracowników byłych teatrów żydowskich w Polsce (aktorzy, administratorzy, technicy).

b.d., mps, j. pol., luźne, s.

58. Akta Finansowe.

Kopia budżetu Wydziału Kultury CKŻP dot. m. in. finansowania Rady Teatralnej.

1947, mps, j. pol., luźne, s.

59. Akta Finansowe.

Książka przychodów i rozchodów Rady Teatralnej.

1948-1949, rkps, j. pol., poszyt, s.

Aneks

j. 34

Abramowicz Anna-34
Ajdelson Jozef -34
Ajzen A. -34
Ajzenbach -34
Ajzner F. -34
Alef Gerszon -34
Aszendorf Izrael-34
Auerbach Rachela-34
Bakalarczuk Mejlech -34
Balberiski Mendel-34
Beker [Beker] Celina-34
Bekier Izrael -34
Berliński Szlojma -34
Berman Adolf -34
Binecki Pejsach -34
Blecher M. -34
Blic [Kozłowski] Nachmen -34
Blumenfeld Diana -34
Blumental Nachmen -34
Bomze Nachum [Nochum] -34
Borensztejn Izak -34
Bornstein M. -34
Boruchowicz [Borwicz] Maksymilian -34
Borzykowski Towie [Tuwie] -34

Brinberg Moris -34
Buch Mieczysław-34
Bunin Szmuel Dawid-34
Cofnas Aron -34
Cohan Michał -34
Cwilich Anna-34
Cwilich Jehoszua -34
Cwilich Naftali -34
Cyncynatus A. -34
Cyneman Jakub -34
Czajka [Stachowicz] S. -34
Dajches Musia -34
Dojtel Jakub -34
Efron Ketii -34
Elberg [Łęcki] Jehuda [Juda] -34
Elis -34
Epel Ber -34
Fajngold Josef-34
Feld O. -34
Feldschau [Feldszu] Rubin -34
Fenichel [Fenifel] Aba -34
Fenifel [Fenichel] Abła-34
Fidental Aron-34
Finkelstein Leo -34
Frenkel Szlama -34
Frydman [Fridman] Filip -34
Fuks Chaim Lejb -34

Fuks Tania -34
Gelbart M. -34
Gelbart S. -34
Gerszon Dina -34
Gersztajn [Gersztejn] Sara [Nina]-34
Gersztejn Sara -34
Gincberg I. -34
Gliksman Sara -34
Godik Władek -34
Goldkorn -34
Goldman Mendel -34
Goldsztajn Josyf-Szymon -34
Goldsztajn M. -34
Golub Gołubówna Maria-34
Gorszajn Sz. -34
Grade Chaim Lejb -34
Granatsztejn Jechiel-34
Griminger Josyf-34
Grinszpan Meir-34
Grosman Mojsze [Mojżesz] -34
Grüss [Gris vel Grys] Nojeh [Noe] -34
Grynberg M. -34
Gudes Bina [Byna] -34
Guterman Guta -34
Guterman Izak -34
Guterman L. -34
Gutwirt Izrael -34

Hanof Hanowicz Mosze-34
Heler Bunem -34
Helman Mojżesz-34
Hercberg F. -34
Herszkowicz Zisl-34
Hirschhaut [Dobiecki] Julian -34
Hofer Ch. -34
Hoffer J. -34
Hofman Michał -34
Iwan W. -34
Janasowicz Icek-Josek-34
Jasny W. -34
Jaszunski Grzegorz -34
Jelina Ewa -34
Jeruzlami M. -34
Kaczerginski Szmerke Szmerel -34
Kagan [Kahan] Jakub-34
Kaganowicz Mosze-34
Kaganowski Efroim -34
Kalinski Chaim-34
Kanter I. -34
Karmiel [Karmiol] Wolf -34
Karpinowicz Mejlach -34
Karpinowicz Rywa [Ryta] -34
Keitelman Ch. -34
Keitelman Jechezkel -34
Kermisz J. -34

Keselbrener Frina-34
Kirszenbaum Abram -34
Klin Dawid [Marczak Mair Bronisław]-34
Knaphajs Mojżesz A. -34
Knapisz Mosze A. -34
Kolesznikow [Kilesznikow] Zelman -34
Korn Rachel H. -34
Krelman Izaak -34
Krongold Jerzy-34
Krzysztofiak [Krysztofiak] Maria -34
Kuczer [Kuczerer] Ber [Berko] -34
Kuperszmidt L. -34
Kupric Liuba [Luba]-34
Kwiatkowska R. -34
Langnas Sz. -34
Lastik Sz. [Łastik Salomon, Szloma vel Szlojme]-34
Leneman L. -34
Lenski M. -34
Lerner Lejb -34
Lewi-Lusner Chana-34
Lieberman Abram -34
Lieberman Adolf-34
Lipiński A.-34
Ludner Mala [Mali]-34
Man Mendel-34
Marczak Mair Bronisław [zob. Klin Dawid]-34
Margulin H.-34

Mark Ber [zob. Bernard Mark]-34

Milsztajn Ester-34

Miranski M. -34

Mirski M. -34

Mogilianer Roman-34

Morgentau -34

Muszkat Maks -34

Nas [Nos] Wanda -34

Natan Misza -34

Natan Symcha -34

Neufeld Edzia -34

Neufeld Max -34

Nudelman Mojsze -34

Nusbaum Symon -34

Okrutny [Turko] Józef [Josef] -34

Olej Mordcha -34

Olicki Lejb -34

Olicki M. -34

Pasmanik W. -34

Perelsztajn Josef-34

Perelsztajn Mosze-34

Perlow Icchok -34

Przepiórka Dora -34

Rajzen -34

Ran L. -34

Rapp N. -34

Rochman Lejb -34

Rozentahl Hela -34
Rozental Hilel-34
Rubin H. -34
Rubinsztajn J. -34
Rubinsztajn Josef -34
Safrin H. -34
Sfard A. D.-34
Siedlecki A. -34
Siedlecki E. -34
Silkes -34
Smolar [Smoliar] H. -34
Sobel Salomea -34
Spund Sz. -34
Suckewer Abram -34
Sudarski I.-34
Szapiro Natan -34
Szczekacz Leon -34
Szeftel -34
Szerensen Mosze-34
Szlajen [Pawłowicz] Ozjasz -34
Szmulewicz I. -34
Szpigel [Spigel] Jeszaja -34
Szpigel Sz.-34
Sztokfeder Anna -34
Szubsztak Ada -34
Szuldenfraj Pinkas -34
Szuldenrajn Pinchas-34

Szwarczstejn Ber -34
Szyfer Hela-34
Tabaczynski S.-34
Tabaksblat Izrael-34
Tauchner M.-34
Temczyn Stanisław -34
Turkow Jonas -34
Wajchrat Henryk -34
Wajnrat Henryk-34
Wajnzaft J. -34
Wajsberg Mosze-34
Wal [Wahl] A. -34
Waldman Mojżesz -34
Wogler [Rozański] A. Elchonon -34
Wulf Jozef -34
Zajdensztat Zachary (Zadeszta)-34
Zak Abraham -34
Zelmanowski -34
Zychlinska Rajzla -34
Zygler-Nowakowska Krystyna -34

j. 35

Bril G. [Genia]-35
Bunin Szmuel Dawid-35
Fajngold Josef-35

Fenifel [Fenichel] Abła [Aba]-35
Fidental Aron-35
Gersztajn [Gersztejn] Sara [Nina]-35
Golub [Gołubówna] Maria-35
Grinszpan Meir-35
Hanof [Hanowicz] Mosze-35
Helman Mojżesz-35
Jidlson [Ejdlson] Jose-35
Kagan [Kahan] Jakub-35
Kaganowicz Mosze-35
Kalinski Chaim-35
Keselbrener Frina-35
Klin Dawid [Marczak Mair Bronisław]-35
Krongold Jerzy-35
Kupric Liuba [Luba]-35
Lewi-Lusner Chana-35
Man Mendel-35
Marczak Mair Bronisław [zob. Klin Dawid]-35
Milsztajn Ester -35
Mogilianer Roman-35
Perelsztajn Josef-35
Szerensen Mosze-35
Szrubsztak [Sztubsztak]? Adam-35
Wajnrat Henryk-35
Wajsberg Mosze-35

Beker Izrael -36
Berlinski Szlomo -36
Bomze Nachum -36
Bornsztejn Izaak -36
Bunin Szmuel Dawid -36
Cincinatus [Cyncynatus] Aron -36
Cwilich Chana -36
Cwilich Naftali -36
Cwilich Szyja [Jehoszua] -36
Cwilich-Szifer Bela -36
Eber Aba -36
Elberg Jehuda -36
Fidental Aron -36
Frenkel Szlomo -36
Fridman Filip -36
Fuks Chaim Leib -36
Gelbart Stefan -36
Gliksman Mosze? -36
Gorszajn Sara [Sura] -36
Grinszpan Mair -36
Gris Noe -36
Gudes Bina -36
Hart Dawid -36
Jakubowicz Lola -36
Kaczergiński Szmerie (Szmerke) -36
Kalesznikow [Kolesznikow] Zalman -36

Karmiol Wolf -36
Keitelman Jechezkel -36
Kileman Izak -36
Korfinowicz Rita -36
Kuperszmid Lejbl -36
Lerner Lejb -36
Liberman Adolf -36
Lindner Arbsztejn Mala -36
Lozowska [Łozowska] Cyla -36
Man Mendel -36
Natan Misza -36
Natan Simcha -36
Przepiórka [Przepiorka] Debora -36
Rozental Chanele -36
Rubinsztajn Eliezer -36
Siedlecki Efraim -36
Szapiro Natan -36
Szmulewicz Icchak -36
Szpigl Jeszaja -36
Szwarcztejn Ber -36
Szydłowski Szlomo -36
Tabaksblat Izrael -36
Tauchner Maksymilian -36
Turko [Okrutny] Josyf -36
Wal Aron -36

j. 37

Ajdelman [Ejdelman] Josef -37
Berman A.-37
Blic Nachman-37
Blumental Aron-37
Bryks [Briks] Rachmil Lejb-37
Bryłówna Genia-37
Burak Rachel [Slakie]-37
Cytrynbaum Symcha zob. Dentel Jakub-37
Czajka Stefania-37
Dentel Jakub-37
Epsztajn Didia-37
Friedman-37
Gelbart Dionizy -37
Goldsztajn -37
Grüss [Gris vel Grys] Nojeh [Noe]-37
Gutwińska Eugenia zob. Dentel Jakub-37
Hirszhaut [Dobiecki] Julian -37
Hoffmanowa-Sternowa Ilsa-37
Kaganowicz M.-37
Kanc-Hendler S.-37
Kupferberg Dawid-37
Mazur Mosze -37
Muszkat Marian Maks-37
Nowakowska Krystyna-37
Rozenfeld Szmul vel Samuel-37
Safrin Horacy-37

Sudarski I.-37

Szczekacz Jan-37

Szpund Sz.-37

Sztogfeder [Sztokfeder] Anna-37

Szuster Ch. D.-37

Tabaczyński Stefan-37

Tauchner Maksymilian-37

Wulf Josef-37

j. 39

Hofer Chil-39

Janasowicz Icchak-39

Kaganowski Efraim-39

Knaphajs Mosze-39

Kuczer [Kuczerer] Ber-39

Lastik [Łastik Salomon, Szloma vel Szlojme]-39

Mark Bernard-39

Sfard Dawid-39

Zak Abram-39

INDEKS

Abramowicz Anna-34
Ajdelman [Ejdelman] Josef -37
Ajdelson Jozef -34
Ajzen A. -34
Ajzenbach -34
Ajzner F. -34
Alef Gerszon -34
Aszendorf Izrael-34
Auerbach Rachela-34
Bakalarczuk Mejlech -34
Balberiski Mendel-34
Beker [Bekier] Celina-34
Beker [Bekier]Izrael-34, 36
Berliński Szlojma vel Szloma -34, 36
Berman Adolf-34, 37
Binecki Pejsach -34
Blecher M. -34
Blic [Kozłowski] Nachman -34, 37
Blumenfeld Diana -34
Blumental Aron-37
Blumental Nachmen -34
Bomze Nachum [Nochum] -34, 36
Borensztejn Izaak -34, 36
Bornstein M. -34
Boruchowicz [Borwicz] Maksymilian -34

Borzykowski Towie [Tuwie] -34
Bril G. [Genia]-35
Brinberg Moris -34
Bryks [Briks] Rachmil Lejb-37
Bryłówna Genia-37
Buch Mieczysław-34
Bunin Szmuel Dawid – 34, 35, 36
Burak Rachel [Slakie]-37
Cincinatus [Cyncynatus] Aron -34, 36
Cofnas Aron -34
Cohan Michał -34
Cwilich Anna-34
Cwilich Chana -36
Cwilich Jehoszua vel Szyja-34, 36
Cwilich Naftali -34, 36
Cwilich-Szifer Bela -36
Cyneman Jakub -34
Cytrynbaum Symcha zob. Dentel Jakub-37
Czajka [Stachowicz] Stefania -34, 37
Dajches Musia -34
Dentel Jakub-37
Dojtel Jakub -34
Eber Aba -36
Efron Ketzi -34
Elberg [Łęcki] Jehuda vel Juda -34, 36
Elis -34
Epel Ber -34

Epsztajn Didia-37
Fajngold Josef-34, 35
Feld O. -34
Feldschau [Feldszu] Rubin -34
Fenichel [Fenifel] Aba vel Abła-34,35
Fidental Aron – 34, 35, 36
Finkelstein Leo -34
Frenkel Szłama vel Szłomo -34, 36
Fridman [Frydman] Filip -34, 36
Friedman-37
Fuks Chaim Leib – 34, 36
Fuks Tania -34
Gelbart Dionizy -37
Gelbart M. -34
Gelbart S. -34
Gelbart Stefan -36
Gerszon Dina -34
Gersztajn [Gersztejn] Sara vel Nina-34, 35
Gincberg I. -34
Gliksman Mosze -36
Gliksman Sara -34
Godik Władek -34
Goldkorn -34
Goldman Mendel -34
Goldsztajn -37
Goldsztajn Josyf-Szymon -34
Goldsztajn M. -34

Golub [Gołubówna] Maria-34, 35
Gorszajn Sara [Sura] -36
Gorszajn Sz. -34
Grade Chaim Lejb -34
Granatsztejn Jechiel-34
Griminger Josyf-34
Grinszpan Mair vel Meir-34, 35, 36
Grosman Mojsze [Mojżesz] -34
Grüss [Gris vel Grys] Nojeh vel Noe -34, 36, 37
Grynberg M. -34
Gudes Bina vel Byna -34, 36
Guterman Guta -34
Guterman Izak -34
Guterman L. -34
Gutwińska Eugenia zob. Dentel Jakub-37
Gutwirt Izrael -34
Hanof [Hanowicz] Mosze-34, 35
Hart Dawid -36
Heler Bunem -34
Helman Mojżesz-34, 35
Hercberg F. -34
Herszkowicz Zisl-34
Hirszhaut [Dobiecki] Julian -34, 37
Hofer Ch. -34
Hofer Chil-39
Hoffer J. -34
Hoffmanowa-Sternowa Ilsa-37

Hofman Michał -34
Iwan W. -34
Jakubowicz Lola -36
Janasowicz Icchak vel Icek-Josek- 34, 39
Jasny W. -34
Jaszuński Grzegorz vel Grisza -34
Jelina Ewa -34
Jeruzłami M. -34
Jidlson [Ejdlson] Jose-35
Kaczergiński Szmerie, Szmerel vel Szmerke – 34, 36
Kagan [Kahan] Jakub-34, 35
Kaganowicz M.-37
Kaganowicz Mosze-34, 35
Kaganowski Efraim vel Efroim-34, 39
Kalesznikow [Kolesznikow] Zalman -36
Kalinski Chaim-34, 35
Kanc-Hendler S.-37
Kanter I. -34
Karmiel [Karmioli] Wolf -34, 36
Karpinowicz Mejlach -34
Karpinowicz Rywa [Ryta] -34
Keitelman Ch. -34
Keitelman Jechezkel -34, 36
Kermisz J. -34
Keselbrener Frina-34, 35
Kileman Izak -36
Kirszenbaum Abram -34

Klin Dawid [Marczak Mair Bronisław]-34, 35
Knaphajs Mojżesz vel Mosze -34, 39
Knapisz Mosze A. -34
Kolesznikow [Kilesznikow] Zelman -34
Korfinowicz Rita -36
Korn Rachel H. -34
Krelman Izaak -34
Krongold Jerzy-34, 35
Krzysztofiak [Krysztofiak] Maria -34
Kuczer [Kuczerer] Ber vel Berko-34, 39
Kuperszmid Lejbl -36
Kuperszmidt L. -34
Kupferberg Dawid-37
Kupric Liuba [Luba]-34, 35
Kwiatkowska R. -34
Langnas Sz. -34
Lastik [Łastik Salomon, Szłoma vel Szłojme]-34, 39
Leneman L. -34
Lenski M. -34
Lerner Lejb -34
Lerner Lejb -36
Lewi-Lusner Chana-34, 35
Lieberman Abram -34
Lieberman Adolf -34, 36
Lindner Arbsztejn Mala -36
Lipiński A.-34
Lozowska [Łozowska] Cyla -36

Ludner Mala [Mali]-34
Man Mendel -34, 35, 36
Marczak Mair Bronisław [zob. Klin Dawid]-34, 35
Margulin H.-34
Mark Ber vel Bernard -34, 39
Mazur Mosze -37
Milsztajn Ester -34, 35
Miranski M. -34
Mirski M. -34
Mogilianer Roman-34
Mogilianer Roman-35
Morgentau -34
Muszkat Marian vel Maks- 34, 37
Nas [Nos] Wanda -34
Natan Misza -34, 36
Natan Simcha vel Symcha-34, 36
Neufeld Edzia -34
Neufeld Max -34
Nowakowska Krystyna-37
Nudelman Mojsze -34
Nusbaum Symon -34
Okrutny [Turko] Józef [Josef] -34
Olej Mordcha -34
Olicki Lejb -34
Olicki M. -34
Pasmanik W. -34
Perelsztajn Josef-34, 35

Perelsztajn Mosze-34
Perlow Icchok -34
Przepiórka [Przepiorka] Debora vel Dora – 34, 36
Rajzen -34
Ran L. -34
Rapp N. -34
Rochman Lejb -34
Rozenfeld Szmul vel Samuel-37
Rozenahl Hela -34
Rozenal Chanele -36
Rozenal Hilel-34
Rubin H. -34
Rubinsztajn Eliezer -36
Rubinsztajn J. -34
Rubinsztajn Josef -34
Safrin H. -34
Safrin Horacy-37
Sfard A. D.-34
Sfard Dawid-39
Siedlecki A. -34
Siedlecki E. -34
Siedlecki Efraim -36
Silkes -34
Smolar [Smoliar] H. -34
Sobel Salomea -34
Spund Sz. -34
Suckewer Abram -34

Sudarski I.-34, 37
Szapiro Natan -34, 36
Szczekacz Jan-37
Szczekacz Leon -34
Szeftel -34
Szerensen Mosze-34, 35
Szlajen [Pawłowicz] Ozjasz -34
Szmulewicz I. -34
Szmulewicz Icchak -36
Szpigel [Spinel vel Szpigl] Jeszaja -34, 36
Szpigel Sz.-34
Szpund Sz.-37
Szrubsztak [Sztubsztak]? Adam-35
Sztogfeder [Sztokfeder] Anna-34, 37
Szubsztak Ada -34
Szuldenfraj Pinkas vel Pinchas-34
Szuster Ch. D.-37
Szwarcztejn Ber -34, 36
Szydłowski Szlomo -36
Szyfer Hela-34
Tabaczyński S.-34
Tabaczyński Stefan-37
Tabaksblat Izrael -34, 36
Tauchner M.-34
Tauchner Maksymilian -36, 37
Temczyn Stanisław -34
Turko [Okrutny] Josyf zob. Okrutny-36

Turkow Jonas -34
Wajchrat Henryk -34
Wajnrat Henryk-34, 35
Wajnzaft J. -34
Wajsberg Mosze-34, 35
Wal [Wahl] Aron -34, 36
Waldman Mojżesz -34
Wogler [Rozański] A. Elchonon -34
Wulf Josef vel Jozef-34, 37
Zajdensztat Zachary (Zadeszta)-34
Zak Abraham -34, 39
Zelmanowski -34
Zychlinska Rajzla -34
Zygler-Nowakowska Krystyna -34